

gróf Ambrózy-Migazzi István

A „virágos gróf”

"Mennyivel boldogabb a névtelenség, mint a rang és az istenverte társadalmi kötelezettségek. Ezért gondolom, hogy a rám maradt vagyonnak csak úgy adok értelmet, ha elvetem. Ha leszek a virágos gróf, a bolond."

gróf Ambrózy-Migazzi István

Hazája mellett a természet a kert és a növények szerelmese. Ő alapítja a malonyai és a jeli arborétumot. Mindkét kert máig virul! Egykori malonyai kertje a Pozsonyi Tudományos Akadémia birtoka, Jeliben pedig az erdészek folytatták a megkezdett munkáját. Talán élete fő műve a jeli arborétum. A terület adottságainak kihasználásával, gondos növénytársításokkal, többlépcsős előültetvényekkel teremt meg a külhoni növények számára kedvező feltételeket! Ámulatra méltó, hogy a Kemenes-háton milyen növények lelnek otthonra gondoskodó keze nyomán! A kor szokásához híven kertjeiben inkább a növények honosításával foglalkozott, de e mellett a szebb egyedek kiválogatására és tovább szaporítására is van gondja. A *Thuja occidentalis* 'Malonyana' fajtája az egyik legrégebbi magyar örökzöldfajta. A növény sikerére jellemző, hogy még ma is termesztik és ültetik. A karcsú oszlopos örökzöld talán a ciprusokra emlékeztette a Nizzabán született grófot? Talán akik ma ültetik, azok is a Földközi-tenger tájait idézik meg ezzel a növénnyel, ott ahol a ciprusoknak zord a tél? A gróf végrendekezéséhez híven mai is szeretett kertjében nyugszik, és a kertészek tesznek róla, hogy sírfelirata igaz legyen: „*Semper vireo*”, örökké viruljon!

Ambrózy-Migazzi István Nizzában, a Földközi-tenger partvidékén látta meg a napvilágot, 1869., március havának, 5. napján. Édesapja báró Ambrózy Lajos, édesanyja gróf Erdődy Agathe. Gyermekéveit a Vas megyei Tana (ma Tanakajd) községben levő családi birtokon töltötte, állítólag itt szeretett bele a természetbe. A kor szokásának megfelelően, más, hasonló társadalmi rangú gyermekekkel együtt Bécsben végzi a középiskolát. Itt is a növények tudománya iránt érdeklődik. Tanulmányait aztán Löwenben és Budapesten folytatta tovább. Mint ahogy sok más ifjú gróf, jogot végez.

Az iskolák elvégzése után hosszú utazásokat tesz. Visszatér a szülőföldre, átkel a Földközi-tengeren, jár Algériában, jár a Brit-szigeteken, az Alpok tövében, Genfben. Utazásai során a növényvilágot tanulmányozza, és azt vizsgálja, hogyan tudná távoli tájak növényeit meghonosítani.

Természetesen a gróf éli a főrendiek megszokott életét. Igazgatja birtokait, igazgatja az ország dolgait, mint honatya, aztán mind felsőházi képviselő.

Élete az 1892. évben, 23 éves korában vesz fordulatot. Összeházasodik Migazzi Antóni grófnővel. Az ifjú feleség nem csak nevének második tagját adja a házastársnak, hanem a malonyai birtokát is. És a mediterrán szülőföld emlékei, a növények iránti gyermekkori érdeklődés, az utazások tapasztalati itt hullnak termékeny talajra, itt virágoznak ki Malonyán. A gróf itt lesz „virágos gróf”! 1 500 féle növényt telepít a birtok kastélykertjében! 22 év boldog békeidő!

22 éves a legöregebb növény Malonyán, mikor a gróf hazautazik Tanára, hogy édesanyját utolsó újára elkísérje. A 45 éves Ambrózy-Migazzi István nem tudta, hogy néki is utolsó útja ez Malonyáról. A visszafelé vezető útra szakadékot épít az első világháború, a trianoni békediktátum és István gróf hazaszeretete. A trianoni béke kihirdetéséig a gróf nem tért vissza Malonyára. A béke kihirdetése után pedig a birtokot csak úgy tarthatta volna meg, ha lemond a magyar állampolgárságáról, és tóttá válik. Magyar maradt, és elvesztette a birtokot, a szeretett kertet, de nem vesztette el hitét, erejét, melyre szüksége volt az újra kezdéshez.

Kám határában, Jelihálás dűlőt szemelte ki az új kert területének. Itt figyelt fel a Kemeneshát nyújtotta lehetőségekre, a borókás nyíresekre, csarabosokra, a Kaponyás-patak völgyének mikroklímájára, a Hétforrás környékének bükkfáira, ciklámenjeire. A növényzet mellett figyelte a környék mikroklímáját. Rájött, hogy a hely adottságai nagyon kedvezőek egy kert kialakítására. A Kemeneshát kiegyenlítettebb szárazföldi klímája mellett a szubalpin és a szubmediterrán hatás is érvényesül. A Rába folyó mészmentes hordalékán az erdők alatt savanyú, barna erdőtalajok jöttek létre. A fennsíktól a Kaponyás-patak völgyén keresztül a Hét-forrás szurdokáig rendkívül változatosak a domborzati viszonyok. És álmodott egy nagyot! És ekkor kezdődött egy tehetséges ember gigászi munkája, az álom valóra váltása. A kiszemelt területet 1922-ben megvásárolta, és ebben az évben elkezdte a terület rendezését, elkezdte a telepítéseket. 50 000 négyzetmétert varázsolt kertté! Tarsolyában a malonyai tapasztalatokkal, tanáni és tömördi kertjében lévő növényekkel nekilát a kert megvalósításának. A célja azonban itt más, mint Malonyán. A cél, külhoni növények honosítása. A cél, hogy kertjében olyan növények is viruljanak, melyek a Kárpát-medencében természetes körülmények között nem élnek meg. Ebből születik egy olyan rododendron kert,

mely akár az Alpokban, vagy Angliában is virulhatna, és amely azóta is sokaknak csinál kedvet e növény neveléséhez, ezen a szárazföldi éghajlaton. Ekkor válik a „virágos gróf” „bolond gróffá”. Sikerének titka a növények együttélésének tudománya! Tanulmányozta és megtanulta, hogy mely növény melyik társaságában érzi jól magát. Ennek ismeretében a növényeket kertjében úgy társította, hogy kölcsönösen nyújtani tudják egymásnak az életben maradásukhoz szükséges feltételeket. A félárnyékos, párás környezetet. Saját írása szerint „... *hogy az örökzöldek lomb- és tűlevelüket megtartsák, az szükséges, hogy a szárító szelektől és a téli és a tavaszi napsugártól óvni kell őket.*” Ilyen módon a fenyők, tuják, tiszafák, a magyal, a babérmeggy, a borbolyák, kecskerágók, madárbirsek, buxusok tömegeit ültette el, és az így kialakított párás-árnyas környezetbe a rododendronok több tucat fajtáját telepítette be. Emellett a nárciszok több mint 10 változatát, a páfrányok, a sáfrányok, liliomok sok-sok fajtáját ültette. Ezzel létrehozott egy csodálatos virágskertet. És most csodálkozzon el a kedves olvasó, mindezt 11 esztendő alatt! 11 esztendőt mért ki neki a Teremtő a kámoni kert megalkotásához.

Nem túl kegyes sors, de ennek a szorgalmas embernek ez a röpke 11 esztendő természetesen nem csak a kert kialakítására volt elegendő! Emellett birtokán faiskolát és szaporító telepet létesített a behozatott mag és más növényanyag nevelésére!

A nagy tudású gróf nem csupán a kertben gondolkodott, sőt! Munkásságából, mi kertészek emeljük ki a malonyai kertet, kámoni kertet, a malonyai tuját, de talán a köznek hasznosabb az a természetes gazdálkodás, melyet, kortársait jóval megelőzve, birtokain folytatott. Így vélekedett:

"Állandóan zavarja az egyensúlyt a mind belterjesebbé váló és fokozódó kultúra. A modern mező- és erdőgazdaság minden talpalatnyi helyet kihasznál, bizonyos növényfajokat zsúfolva természet, egyúttal azonban szűkíti az énekesmadarak létfeltételeit, kedvez a kártevők elszaporodásának, s így gazdasági helyzetünket megrontja."

Ma is érvényes gondolatok, pedig 90 éve vetette papírra őket! Az ország természeti értékeinek védelmére társadalmi mozgalmat szervezett. A madárvédelem érdekében, saját kiadásában a szombathelyi egyházmegyei könyvnyomda közreműködésével 1916-ban „*Háború és madárvédelem*” címmel felhívást tett közzé, melyben a nők érzékenységére alapozva társadalmi összefogást sürgetett a madarak megvédésére.

1933-ban ért véget tevékeny élete. 64 éves korában hagyja itt örökre e földi világot. De a „virágos grófnak” ennyi is elegendő volt, hogy maradandót alkosson!

Kívánsága szerint teste ott pihen a kertben, szelleme ott lebeg a kert mindenkori gazdája előtt, ő maga pedig már a paradicsomi kertből figyel, hogy mint gazdálkodunk mi, itt lenn az ő földre teremtett paradicsomával.